

8. Петренко С.И. Формирование ИКТ-компетентности как целостный процесс / С.И.Петренко / Вестник ТулГУ. Серия Современные образовательные технологии в преподавании естественнонаучных дисциплин. Вып. 12. – Тула: Изд-во ТулГУ, 2013. – С.193-197
9. Словник української мови: в 11 томах. — Том 10. — Київ: Наукова думка, 1979. 441 с.
10. Словарь русского языка" (1949, 22-е издание, 1990; 1992 с. – "Толковый словарь русского языка", совместно с Н. Ю. Шведовой). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.ozhegov.com/words/37594.shtml>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
11. Т.4: С–Ящурный. / Толковый словарь русского языка / Гл. ред. Б.М.Валин, Д.Н.Ушаков; Сост. В.В.Виноградов, Г.О.Винокур, Б.А.Ларин, С.И.Ожегов, Б.В.Томашевский, Д.Н.Ушаков; Под ред. Д.Н.Ушакова. – М.: Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1940. – 1502 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://feb-web.ru/feb/ushakov/ush-abc/20/us499010.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
12. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф.Ильичев, П.Н.Федосеев, С.М.Ковалев, В.Г.Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
13. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В.Хуторской // Ученик в общеобразовательной школе. – М.: ИОСО РАО, 2002. – С.135-157

В статье анализируются подходы деятелей науки к трактованию термина «дидактические условия». Рассматриваются толкования понятия условия с разных точек зрения: языковедческой, философской и педагогической. Определяются и анализируются родовые понятия категории «условия» в зависимости от аспекта употребления. Изучается влияние дидактических условий на целостную структуру и динамику развития процесса образования, которая должна быть гибкой, динамичной и изменяться на каждом новом этапе. Успешное применение дидактических средств в процессе обучения возможно только через определение полного комплекса необходимых и достаточных условий, которые характеризуют преемственность и новые идеи.

Ключевые слова: условия, дидактические условия, дидактика, педагогические условия, учебный процесс, педагогические приёмы, образовательная среда.

The article analyzes the approaches of scientists to the interpretation of the term "didactic conditions". It discusses the interpretation of the terms from different points of view: linguistic, philosophical and pedagogical. It identifies and analyzes the generic notion of "conditions" depending on the aspect of use. We study the effect of instructional conditions on the integral structure and dynamics of development of the educational process, which should be flexible, dynamic and will change at each new stage. The successful application of didactic tools in the learning process is only possible through the identification of the full range of necessary / sufficient conditions that characterize the continuity and new ideas

Key words: terms, didactic terms, didactics, pedagogical terms, educational process, pedagogical receptions, educational environment.

УДК 378.14:378.06(48)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН

Поліщук Віра Аркадіївна
м.Тернопіль

У статті розглядаються різні аспекти професійної підготовки соціальних працівників у скандинавських країнах. Аналізується досвід розвитку освіти та особливості професійної підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів.

Ключові слова: вища освіта, професійна освіта, соціальний працівник, соціальний педагог, університет, глобалізація, інтеграція.

Освіта, як свідчить практика і обґрунтовує наука, є дуже важливою сферою суспільного буття. Вона невіддільна від соціальної політики, суспільно-економічного та загальнокультурного розвитку країн, характеризуючи рівень їхньої цивілізованості.

Освіта, як історичне суспільне явище, відповідно до існуючих об'єктивних умов та суспільних потреб, перебуває у динаміці, процесах трансформації, модернізації.

Реальністю освіти кінця XX – початку XXI століття стало утвердження в ній ряду тенденцій, що свідчать про її прогресивний розвиток і зміцнення інноваційної ролі в життєдіяльності сучасного суспільства знань. Під впливом світових процесів глобалізації в освіті відбуваються інтенсивні інтеграційні процеси, зближення та взаємодія систем освіти різних країн. Функціонує світовий та європейський

освітній простір. Розробляються міжнародні освітні проекти та програми (ЄВРИКА, ЕСПРИТ, ТЕМПУС, ЛІНГВА та інші). Зміцнюються демократичні засади в організації діяльності освітніх систем. Урізноманітнюються види освіти. Все більш важливого значення набуває освіта дорослих, неперервна, дистанційна освіта тощо.

Серед множинних видів освіти суттєвою є професійна, а в ній в сучасних умовах – професія соціального працівника/соціального педагога. Виникнення цього відносно нового виду професії невіддільне від стану розвитку соціальної роботи як надання державної та громадської допомоги і підтримки різних груп населення, накопичення в цьому контексті позитивного досвіду благодійної волонтерської діяльності. У зв'язку з розширенням і ускладненням завдань соціальної роботи на певному етапі суспільного розвитку виникла необхідність її виконання професійно підготовленими спеціалістами. Ця потреба стала поступово реалізовуватися через професійну підготовку фахівців соціальної роботи (соціальних працівників/соціальних педагогів) у різних типах навчальних закладів. Науковцями відзначається, що офіційне визнання цієї професії та початок і стабілізація професійної підготовки до неї відбувалися в європейських країнах у різні роки кінця XIX – середини XX століття. До цих країн належать і скандинавські.

Варто зауважити існування певного зв'язку між розвитком освіти фахівців соціальної сфери та станом функціонування в країнах освітньої галузі, зокрема – вищої освіти. Високий рівень розвитку освітньої галузі створював і продовжує створювати кращі умови, певне педагогічне підґрунтя для розбудови освіти соціальних працівників. Характерно, що Всесвітня конференція з проблем вищої освіти, яка була підготовлена ЮНЕСКО і проведена 1998 року в Парижі, констатувала посилення в суспільному житті ролі вищої освіти в різних галузях життєдіяльності. У Декларації цієї конференції «Вища освіта у XXI столітті: підходи і практичні заходи» наголошувалося, що сучасне суспільство все більше ґрунтується на знаннях, де вища освіта і наукові дослідження стають найважливішими компонентами культурного, соціально-економічного і економічно усталеного розвитку людей, спільнот і націй [1, с.26]. Освіта соціальних працівників/соціальних педагогів – складовий компонент освітньої сфери. Тому вона в своєму становленні залежна від загального стану освіти, позитивні чи негативні ознаки якої відбиваються і на освітній підготовці фахівців соціальної сфери.

Науковці (М.Бершадська, О.Карпенко, І.Козубовська, К.Корсак, В.Кремень, Н.Лавриченко, І.Мигович, Н.Ничкало, Л.Пуховська, О.Огієнко, А.Сбруева, С.Сисоева, С.Харченко та інші) досліджують різні аспекти освітньої сфери, вищої освіти, професійної освіти працівників соціальної сфери у країнах європейського освітнього простору, в тому числі – скандинавських.

Доцільно звернутись у зв'язку з висловленням до результатів наукового дослідження, проведеного у 2009 р., у якому здійснювався порівняльний аналіз кількісних показників стану різних національних освітніх систем світу та місця серед них освітньої сфери скандинавських країн. Одержані в дослідженні результати дозволили науковцям виділити у сфері освіти групи провідних країн світу. Країни-лідери визначалися як за окремими показниками, так і їхніми комплексами. За рядом показників до країн-лідерів були віднесені Данія, Норвегія, Ісландія, Швеція, Фінляндія.

Зокрема, за показником частки дорослого населення з вищою освітою від 15 до 30% у його загальному складі у групу країн-лідерів увійшло 24 країни різних частин світу. Скандинавські країни посіли в цій групі лідерів провідні місця. Наприклад, Норвегія з результатом 28,4% була другою після США (29%). Високими виявилися й показники інших скандинавських країн: в Ісландії – 19,9%, Данії – 19,8%, Швеції – 17,7%, Фінляндії – 15,6%. Ці країни у своїй провідній групі випередили Францію, Німеччину, Угорщину та ряд інших країн.

Країни Скандинавії належать також до тих, у яких високою є частка студентів у загальній кількості населення. У ряді країн були зафіксовані (2005 р.) такі показники: Фінляндія – 5,6%, США – 4,4%, Швеція – 4,3%, Норвегія – 4%, Данія – 3,8%, Ізраїль – 3,6%, Іспанія – 3,5% тощо [2]. Позитивним у системі освіти скандинавських країн є поява нових форм вищої освіти. Саме до таких відноситься діяльність Ересундського університету.

Ересундський університет – це консорціум, який об'єднав 14 вищих навчальних заклади Данії та Швеції, спільне функціонування яких розпочалося в 1997 році. Він втілює у собі ідею міжнародної взаємодії між вищими навчальними закладами Данії та Швеції, яка ґрунтується на спільній історії цих країн, їхній географічній близькості та прагненні забезпечувати якість підготовки фахівців відповідно до вимог сучасності. Ця унікальна освітня сфера реалізує різні напрями спільної діяльності, об'єднуючи через

кордони дослідників і студентів, здійснюючи також постійну співпрацю з промисловими та урядовими колами. Відбувається широкий обмін між вищими навчальними закладами: студентами і викладачами, навчальними курсами. Зростає число студентів-іноземців. Поширюється обмін не тільки між країнами європейського освітнього простору. У ньому беруть участь Австралія, Азія, Північна Америка. Позитивною якістю у функціонуванні університету стала його співпраця з оточуючим середовищем, територіальними громадами, роботодавцями, врахування потреб ринку праці [3].

Заслугує на увагу й організація у Швеції Літніх університетів, які діють при університетах м.м. Лунд, Мальме, Умео та інших. Суб'єктами навчання в них є викладачі та студенти, що закінчили не менше трьох курсів університету, володіють англійською мовою та одержали гранти на конкурсних засадах. Серед суб'єктів університету є чимало представників інших країн. У процесі навчання слухачі Літніх університетів вивчають різні за проблематикою навчальні курси, до читання яких залучаються не тільки шведські науковці, а й фахівці США, Німеччини, Великобританії та інших країн. Слухачі відвідують державні установи, освітні заклади, приватні компанії, соціальні центри та служби, музеї та інші об'єкти культури. Діяльність цих освітніх закладів сприяє поглибленню професійної підготовки фахівців різних галузей діяльності, у тому числі – соціальних працівників та соціальних педагогів.

Отже, сфера вищої освіти скандинавських країн становить продуктивне підґрунтя для професійної підготовки на високому рівні фахівців соціальної сфери. Професійна підготовка соціальних працівників/соціальних педагогів здійснюється у цих країнах на засадах унітарного або бінарного підходів, які поширені на європейському освітньому просторі. Унітарна (єдина) система вищої освіти забезпечується переважно університетами або відповідними до них закладами. Частка інших вищих навчальних закладів у ній незначна. Бінарна (подвійна) система вищої освіти має університетський та не університетський сектори.

Майбутні фахівці соціальної сфери Скандинавії навчаються своєї спеціальності в університетах, коледжах, школах соціальної роботи. Унітарний підхід у підготовці характерний для Швеції, Фінляндії, Ісландії, бінарний – для Данії, Норвегії. У Швеції, наприклад, студенти навчаються на факультетах соціальної роботи в університетах, а також в університетських коледжах. У Норвегії соціальна освіта надається переважно в коледжах та університеті у м. Грендаім. Данія зосереджує її в незалежних школах соціальної роботи та університеті м. Альберті. В останні роки спостерігається тенденція академізації професійного навчання соціальних працівників (соціальних педагогів), здійснення його на третинному (університетському) рівні на відміну від рівня середньої спеціальної освіти, на якому вона здебільшого здійснювалася у попередні роки.

Набуває важливого значення і післядипломне навчання, завдяки якому відбувається розвиток професійної майстерності та відкривається можливість одержання більш високого наукового ступеня. Позитивний досвід у цьому мають Швеція, Норвегія, Фінляндія.

Слід відзначити і таку особливість у фаховій підготовці соціальних працівників: Швеція відноситься до числа європейських країн, у яких існує найбільша кількість студентів, що оволодівають фахом соціальної роботи у співвідношенні з загальною кількістю населення. Характерним для складу студентів з цього фаху є й те, що вони у порівнянні з студентами інших спеціальностей мають більш старший вік.

У скандинавських країнах вже склалася певна систе-

ма професійної підготовки фахівців соціальної сфери, яка базується на відповідній законодавчо-нормативній основі, науково-організаційних засадах. Навчальні заклади певних типів здійснюють підготовку бакалаврів, магістрів, докторів наук. Заклади вищої освіти неуніверситетського сектору не забезпечують здобуття докторського ступеня, але у Норвегії, наприклад, декілька навчальних закладів не університетського сектору мають на це право, за певних умов така можливість надається і в інших країнах. Суттєве значення в навчальному процесі приділяється змісту та технології навчання. Навчальні плани, за якими відбувається процес професійної підготовки соціальних працівників та соціальних педагогів, спрямовані на оволодіння студентами загальними і професійними знаннями та практичними вміннями і навичками. До теоретичної складової входять знання про людину, суспільство громадські організації, професійну соціальну роботу. Вони засвоюються студентами через вивчення комплексу навчальних предметів: соціології, соціальної політики, історії соціальної роботи, психології, технології соціальної роботи та інших. На теоретичних

знаннях ґрунтується практична підготовка фахівців. Час, що відводиться на неї, в різних країнах неоднаковий.

Навчальний процес тісно пов'язаний з дослідницькою діяльністю студентів. У Норвегії, Данії та Фінляндії вона входить до навчального плану як його складовий компонент.

У навчальному процесі реалізуються положення Болонської конвенції. Скандинавські країни були в числі тих, хто підписав її в 1999 році в м.Болонья. У контексті конвенції запроваджується кредитна система, розширюється мобільність студентів і викладачів, здійснюється контроль якості освіти, зміцнюються інтеграційні процеси тощо. Одним із прикладів інтеграції у підготовці фахівців соціальної сфери може бути спільна розробка і реалізація Гетеборзьким університетом (Швеція) та університетом м. Тузла (Боснія і Герцеговина) магістерських програм з менеджменту та супервізії у соціальній роботі.

Отже, у скандинавських країнах накопичено цікавий досвід професійної підготовки соціальних працівників/соціальних педагогів, який постійно розвивається та удосконалюється.

Література та джерела

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кременя. Авторський колектив: М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук, В.В.Грубіно, І.І.Бабін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Карпенко О.М. Высшее образование в странах мира: анализ данных образовательной статистики и глобальных рейтингов в сфере образования / О.М. Карпенко, М.Д.Бершадская. – М.: Издательство СГУ, 2009. – 244 с.
3. Логвиненко Т.О. Ересундський університет як інноваційна форма інтеграції у вищій освіті скандинавських країн / Т.О.Логвиненко // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» / За заг. ред. проф. Є.І.Коваленко. – Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2013. – № 4. – С.186-190
4. Social Work Education in Europe. A Comprehensive Description of Social Work Education in 21 European Countries / Intr. and ed. by H.-J. Brouns, D.Kramer. Frankfurt/Main, 1986. – 585 p.

В статье рассматриваются различные аспекты профессиональной подготовки социальных работников в скандинавских странах. Анализируется опыт развития образования и особенности профессиональной подготовки социальных работников и социальных педагогов.

Ключевые слова: высшее образование, профессиональное образование, социальный работник, социальный педагог, университет, глобализация, интеграция.

The article deals with different aspects of professional training of social workers in Scandinavian countries. The experience of education development and the peculiarities of professional training of social workers and social pedagogues are under analysis.

Key words: higher education, professional training, social worker, social pedagogues, university, globalization, integration.

УДК 165.63:004.89(045)

СОБОРНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВИЩА ФОРМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Половенко Людмила Петрівна
м.Вінниця

У статті розглянуто особливості колективної інтелектуальної діяльності; дано характеристику різних видів колективного інтелекту; виокремлено соборний інтелект як вищу форму інтелектуального розвитку; обґрунтовано місце та роль соборного інтелекту в процесі підготовки майбутніх фахівців; розглянуто основні принципи функціонування та розвитку соборного інтелекту.

Ключові слова: Smart-освіта, колективна інтелектуальна діяльність, соборний інтелект, соборне навчання.

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігаються тенденції трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань з поступовим переходом у Smart-суспільство. Smart-суспільство потребує модернізації технологій, які раніше базувались на інформації та знаннях у

Smart-технології, що ґрунтуються на засадах взаємодії та обміну досвідом. Вищою формою суспільної організації має стати соборність.

Підготовка фахівців до діяльності в соборному суспільстві потребує об'єднання зусиль викладачів та студентів. Визначальну роль при цьому відіграє принципово нова система освіти – Smart-освіта, яка висуває нові завдання до організації навчального процесу: націленість на забезпечення широкої доступності інформації, створення інтелектуального середовища, продукування знань.

Світовий досвід підтверджує ефективність інноваційної моделі розвитку на основі використання результатів інтелектуальної діяльності. Характерною рисою інтелектуального розвитку сучасного суспільства є використання інтелектуального потенціалу групи фахівців. Жорсткі умови